

Húsvéti szimbólumok

Tojás

A teremtés, az újjászületés, a termékenység legősibb szimbóluma. Számos természeti nép teremtésmítoszában szerepel a tojás, egyeseknél az istenek születtek tojásból. Egyes kultúrákban a halottak mellé temették, így jelképezvén a lélek újjászületését.

Hazánkban már avar kori – tehát honfoglalás előtti – sírban is találtak festett, karcolt díszű tojást, melyet a szegedi Móra Ferenc Múzeum őriz. A középkorban a nagyhéten felállított Krisztus-sírba is helyeztek díszített tojást. A jobbágyok szolgáltatásai között szerepelt a húsvéti tojásadás kötelezettsége. A keresztszülők ünnepi ajándékként húsvéti tojást adtak keresztyermeküknek.

Nem hiányozhatott a húsvéti tojás a böjtben tilalmas ételek szentelésre vitt kosarából. A megszentelt tojást a családtagok együtt fogyasztották el a húsvétvasárnap esti étkezéskor. Leányok legényeknek ajándékoztak húsvéthétfőn díszes tojást, egyes magyarázatok szerint ezzel akarván magukat megváltani a túlzott locsolástól, illetve ezzel viszonzták az egyébként kitüntető figyelmességet kifejező gesztust. A húsvéti tojásokkal játszottak a gyerekek a szabadban, vagy igyekeztek azokat egymáshoz ütve elnyerni a másikat.

Díszítése főleg Kelet-Közép- és Kelet-Európában érte meg a XX. századot. Ez a szokás szinte reneszánszát éli napjainkban, a tojáshímzés népi iparművészetté nőtte ki magát. A díszítés technikáit különböző tanfolyamokon, művelődési házakban, iskolákban lehet elsajátítani.

A tojások színezésénél leggyakrabban a piros színt használták, mivel ennek mágikus erőt tulajdonítottak. Nemcsak megvédelmez, de egyúttal Krisztus vérének is jelképezi. Húsvét vasárnapján piros tojást helyeztek a mosdóvízbe, és a család abból mosakodott, hogy egészségesek legyenek egész esztendőben.

A díszítésre használt minták tájanként, sőt országonként változóak. A Magyarországon használt minták általában geometrikusak, rámásak. A díszítmények lehetnek tulipánok, fenyőágak, rózsák, almák. A minták jelentését a tojáshímző asszonyok ismerik a legjobban.

Barka

A tojás mellett a barka a leggyakoribb húsvéti jelkép. A barkát virágvasárnap a templomban megszentelik. A megszentelt barkát a hívek otthonukban gondosan megőrzik, például valamelyik kép háta mögé besúrva. Eresz alá tűzve villámcsapástól őrizte a házat, egyébként különböző betegségek alkalmával is használták, gyógyító erőt tulajdonítva neki. A szentelt barkának bajelhárító szerepe van. A barka bolyhos virágainak különleges gyógyerőt tulajdonítottak régen. Ha a családi tűzhelybe dobták, megóvta a házat a bajoktól, gyógyszerként lenyelve pedig elmulasztotta a torokfájást. A barkaszentelés a keresztény és a "pogány" szokások ötvözetét mutatja.

Napjainkban a barka szívesen alkalmazott tavaszi lakásdísz, például kifűjt, zsinórra fűzött húsvéti tojásokkal díszítik fel.

Csibe

A kiscsibék kikelése egy-két nemzedékkal ezelőtt sokak élménye lehetett, míg napjainkban, amikor a reprodukció feladatát a „csirkegyárak” vették át, a kikelő vagy naposcsibe hovatovább egzotikumként jelenik meg. A tojásból kikelő kiscsirke vagy más madár is szerepel az üdvözlőlapokon. Gyakran kosárban ülve, s nemegyszer több tojással körülvéve.

Bárány

Valaha a bárány is a jobbágyok húsvéti szolgáltatásai közé tartozott. Egykori szerepére utal, hogy a XIX. század vidéki konyháiban bárány formájú cserép sütőformák is akadtak. A húsvéti bárány mint jelkép kapcsolatba hozható azzal, hogy a bárányok tavasszal jönnek a világra. A húsvéti bárány Jézust is jelképezi

Nyúl

Ma a legtöbb gyerek úgy tudja, hogy a „nyuszi hozza” a húsvéti ajándékot, amit – ahol csak mód van rá – a szabadban, bokrok tövében elkészített, madárfészekhez hasonló kis fészekben, kosárkában helyeznek el. A tojást tojó nyúl nevezetes eseményéhez a magyarság egy rigmust is költött, amely így szól:

„Tarka- barka kis nyulacska

Hogy lehattél ilyen csacska

Tyúk módjára fészket rakva

Tojást tojtál húsvét napra. ”